

HİRİSTİYANLIKTA KİYÂMET ALÂMETLERİ ve DÜNYANIN SONU

Yrd. Doç. Dr. Galip ATASAĞUN

A. KİYÂMET ALÂMETLERİ ve DÜNYANIN SONU

1- Dünyanın Sonu

Hıristiyanlar da Müslümanlar gibi kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimsenin bilmeyeceğini söylerler. İncil'deki şu cümle bu hısusla delâlet etmektedir. "Fakat o gün ve saat hakkında ne göklerin melekleri ne de Oğul, yalnız Baba'dan başka kimse birşey bilmez"⁽¹⁾.

Hıristiyanlar kıyâmetin ne zaman kopacağını bilinemeyeceğinden, insanların öbür dünyaya hazırlıklı olmalarının, gafil avlanmamak için uyanık olmalarının ve devamlı iyi işlerle meşgul olmalarının gerektiğini söylerler. İncildeki şu cümleler kıyâmetin ansızın kopacağına işaret etmektedir:

"Öyle ise, onlara yiyeceği vaktinde vermek için, efendinin kendi ev halkı üzerine koymuş olduğu sadık ve akıllı hizmetçi kim dir? O hizmetçiye ne mutlu ki, efendisi geldiği zaman onu böyle yapmakta bulacaktır. Doğrusu size derim: Efendi bütün malları üzerine onu koyacaktır. Fakat eğer o kötü hizmetçi yüreğinden: Efendim gecikiyor der: kapı yoldaşlarını dövmeye ve sarhoşlarla beraber yiyip içmeye başlarsa, o hizmetçinin efendisi beklemediği bir günde bilmediği bir saatte gelecek ve onu iki parça edecek ve o, onun payını ikiyüzlüler ile verecektir..."⁽²⁾

"Sakinin, uyanık duru, dua edin, zira o vakit ne zamandır bilmezsiniz. Bu, gurbete giden ve evini bırakıp hizmetçilerine selâhiyet ve her birine işini veren bir adam gibidir ki, kapıcıya da uyanık durmasını emretti. İmdi uyanık durun; çünkü ev sahibi ne vakit gelecek, akşamleyin mi, gece yarısında mı, horoz öttüğü zaman mı, sabahleyin mi bilemezsiniz. Yoksa apansız gelip sizi uykuda bulur, size ne söylüyorsam, herkese söylüyormu: Uyanık durun"⁽³⁾. "Zira siz günü ve saaati bilemezsiniz"⁽⁴⁾.

Ayrıca kıyâmet gününün gelişi, gece hırsızın gelişine benzetilmiştir"⁽⁵⁾.

* S.Ü. İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı.

(1) Matta, XXIV/36; Markos, XIII/32.

(2) Matta, XXIV/45-51; Luka, XII/42-46.

(3) Markos, XIII/33-37.

(4) Matta, XXV/13.

(5) Selânikilere I. Mektup, V/1-3.

Bütün bunlara rağmen Hıristiyanlar irtidat olmadıkça ve Deccal ortaya çıkmadıkça kıyâmet kopmayacaktır derler. Hıristiyanları böyle düşünmeye sevkeden "Hiç bir suretle kimse sizi aldatmasın; çünkü önce irtidat gelmedikçe, ve Allah denilen, yahut ibâdet edilen her şeye karşı duran, ve Allahın mabedinde oturup kendisinin Allah olduğunu göstermek suretiyle kendisini yükselten fesad adamı, helâk oğlu, izhar olmadıkça, o gün gelmez"⁽⁶⁾ cümlesidir.

2) Kıyâmet Alâmetleri:

Kıyâmetin kopması esnasında vuku bulacak bir takım harikulâdelikler İncil'de Yuhanna'nın Vahyi kısmında bir sıra içinde verilmiştir. Şimdi bu alâmetleri veriliş sırasına göre ve gerekli tefsirleri yaparak verelim:

a) Yedi Mühür ve Mühürlerin Açılmasıyla Vuku Bulan Olaylar:

Yuhanna, Hz. İsa (a.s.)'nın gönderdiği bir melekle gökyüzüne çıktığını ve orada bazı fevkalâdelikler gördüğünü söyleyerek şöyle devam ediyor: "... ve işte, gökte bir taht konulmuş ve taht üzerinde bir oturan vardı, ve oturan görünüşte yeşim ve kırmızı akik taşına benzerdi, ve tahtın çevresinde görünüşte zümrüde benzer bir alâmisema vardı. Ve tahtın etrafında yirmi dört taht; ve tahtlar üzerinde oturan, başları üzerinde altın taşlar ve beyaz esvaplar giyinmiş yirmidört ihtiyâr vardı. Ve tahttan şişmekler ve sesler ve gök gürlemeleri çıkıyordu. Ve tahtın önünde yanan yedi ateş meşalesi vardı, onlar Allahın yedi Ruhudur. Ve tahtın önünde billûra benzer sanki camdan bir deniz; ve tahtın önünde ve tahtın etrafında önden ve arkadan gözlerle dolu dört canlı mahlûk vardı. Ve birinci mahlûk aslana benzer, ve ikinci mahlûk danaya benzer, ve üçüncü mahlûkun yüzü insan yüzü gibi, ve dördüncü mahlûk uçan kartala benzerdi. Ve dört mahlûktan her birinin altı kanadı olup etrafı ve içi gözlerle doludur, ve:

Kuddûs, kuddûs, kuddûs var olmuş ve var olan
ve gelecek olan, herşeye Kadir Rab Allah!

diyerek gündüz ve gece rahat etmezler. Ve canlı mahlûklar taht üzerinde oturana, ebetler ebedince hay olana izzet ve hürmet ve şükran verdikçe, yirmi dört ihtiyâr taht üzerinde oturanın önünde yere kapanırlar, ve ebetler ebedince hay olana secde ederler, ve taşlarını tahtın önüne atarak derler:

Ya Rabbimiz ve Allahımız, izzeti ve hürmeti ve kudreti
almağa lâyıksın, çünkü bütün şeyleri sen yarattın, ve
senin iradenle mevcut idiler ve yaratıldılar"⁽⁷⁾.

(6) Selâniklilere II. Mektup, II/3-4.

(7) Yuhanna'nın Vahyi, IV/2-11.

"Ve tahtın üzerinde oturanın sağ elinde içerden ve arkadan yazılmış yedi mühürle mühürlenmiş bir kitap gördüm. Ve: Kitabı açmağa ve onun mühürlerini çözmeğe kim lâyıktır? diye büyük sesle ilân eden kuvvetli bir melek gördüm. Ve gökte ve yer üzerinde ve yer altında kimse kitabı açamıyor, ve ona bakamıyordu. Ve çok ağlıyordum, çünkü kitabı açmağa ve ona bakmağa lâyük kimse bulunmadı; ve ihtiyarlardan biri bana dedi: Ağlama; işte Yahuda sıptından olan Aslan, Davudun kökü, kitabı ve onun yedi mühürlerini açmağa galip geldi. Ve tahtın ve dört canlı mahlûkun ortasında ve ihtiyarların ortasında duran boğazlanmış gibi bir Kuzu gördüm; yedi boynuzu ve yedi gözü vardı, bunlar bütün dünyaya gönderilmiş olan Allahın yedi Ruhudur. Ve geldi ve tahtın üzerinde oturanın sağ elinden kitabı aldı. Ve onu aldığı zaman, dört canlı mahlûk ve yirmi dört ihtiyar, her birinde çenk ve mukaddeslerin duaları olan buhurlarla dolu altın taslar olarak, Kuzunun önünde yere kapandılar. Ve yeni bir ilâhi terennüm ederek diyorlardı:

Kitabı almağa ve onun mühürlerini açmağa lâyıksın; çünkü boğazlandın, ve kendi kanınla her sıpttan ve dilden ve kavmdan ve milletten insanları Allaha satın aldın, ve onları Allahımıza melekût ve kâhin kıldın, ve dünya üzerinde saltanat süreceklerdir.

Ve gördüm, ve tahtın ve canlı mahlûkların ve ihtiyarların etrafında çok meleklerin sesini işittim, ve onların sayısı on binlerce on binler, ve binlerce binler idi; büyü sesle diyorlardı:

Boğazlanmış Kuzu kudreti ve serveti ve hikmeti ve kuvveti ve hürmeti ve izzeti ve bereketi almağa lâyıktır.

Ve gökten ve yer üzerinde ve yer altında ve deniz üzerinde olan her mahlûkun ve onlarda olan bütün şeylerin:

Taht üzerinde oturana, ve Kuzuya ebedler edebince bereket ve hürmet ve izzet ve kudret olsun, dediklerini işittim. Ve dört canlı mahlûk: Amin, diyorlardı. Ve ihtiyarlar yere kapandılar ve secde kıldılar⁽⁸⁾.

Yuhanna'nın tarifini yaptığı birçok karışık eleman, panoramayı çizmek için biraraya gelmektedir. Mesihî âfetin yediye bölünmesi belki de Levililer kitabınının 26. bâbında dört yerde zikredilen Peygamberin ölümüne kadar uzanmaktadır. "Seni cezalandıracağım... günahların için yedi kat olarak"⁽⁹⁾. Şayet böyle ise, Ahid'in yedi mührü ile bu yargıların uygunluğu ikincil bir

(8) Yuhanna'nın Vahyi, V/1-14.

(9) Levililer, XXVI/18, 21, 24, 28.

faktör olup yedi kat bölünmenin bir sebebi değildir. Bundan da ötesi Tanrı'nın eskatolojik konuşması, Yuhanna tarafından tek tek sayılan yedi muhakemeyi ihtiva etmektedir; Luka İncil'de (bkz. böl. 21) bu muhakemeler aynı sıradadır, ancak şurası istisnadır ki, Yuhanna yeryüzü depremini en sona bırakmaktadır (bkz. Yuhanna'nın Vahyi, VIII/ 5; XI/ 13; XIV/ 18). Bunun sebebi, mühürlerin muhtevasına bir saygı olarak, Yuhanna, görünüşte Tanrı'nın konuşmasını takip etmektedir; Ama, dört mührün açılış şekli için Zekarya'nın hayalini kullanmıştır (Bu hayal, dört savaş arabası ve dört atın yeryüzünün dörtbir yanına gitmesidir)⁽¹⁰⁾. Böylece amacına ulaşabilmek için sembolizmden yararlanmış oluyor⁽¹¹⁾.

Mühürlerin açılmasıyla vuku bulacak olan kıyâmet alâmetleri şöylece sıralanmaktadır:

"Ve kuzu yedi mühürden birini açtığı zaman, gördüm, ve dört canlı mahlûktan birinin gök gürlemesi gibi bir sesle: Gel, dediğini işittim. Ve gördüm, ve işte, bir kır at, ve onun üzerine binmiş olanın bir yayı vardı; ve kendisine bir taç verildi; ve yensin diye yenerek çıktı"⁽¹²⁾.

"Gel" bu emir, mührün açılmasında görülen sürücüye yöneltilmiştir. Aynı hitap Yuhanna'nın Vahyi, VI/ 3, 5, 7'de de belirtilir.

Birçok müfessir, bu fatih süvarinin Hz. İsa (a.s.) olduğunu kabul eder ve Yuhanna'nın Vahyi XIX/ 11'deki kıralın dönüşü ile karşılaştırır. Bununla beraber şurası da onaylanmalıdır ki, her iki resimde de ortak olan kır attır. Ki, bu kır at zaferin sembolüdür. Diğerleri ise atı sürüp gitmenin, İncil'in zaferini temsil ettiğini kabul ederler. Bu son görüş, görünüşte daha makul gelmektedir. Ancak, dört sürücünün de benzerliği dikkate alınırsa daha tabî olan yorum şekli dördünün de son mahkeme portresini çizdikleridir. Bu ilk mührün açılması esnasında görülen sürücü, istilayı ya da genel tabirle savaşı belirtmektedir⁽¹³⁾.

"Ve ikinci mührü açtığı zaman, ikinci canlı mahlûkun: Gel, dediğini işittim. Ve başka bir at, bir al at çıktı; ve onun üzerine binmiş olana, dünyadan selameti kaldırmağa, ve birbirini boğazlatmak için ruhsat verildi; ve kendisine büyük bir kılıç verildi"⁽¹⁴⁾.

Parlak al renkteki atın üzerindeki sürücünün mücadelesi, hem uluslararası

(10) Zekarya, VI/1-3.

(11) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, New Bible Commentary, III. Baskı, İngiltere, 1987, s. 1289.

(12) Yuhanna'nın Vahyi, VI/1-2.

(13) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289; Raymond E. Brown - Joseph A. Fitzmyer - Roland E. Murphy, The Jerome Biblical Commentary, New Jersey, 1968, s. 477.

(14) Yuhanna'nın Vahyi, VI/3-4.

hem de sivil savaşı belirtmektedir. Bunun, birinci felaketin iki katı olması (hem uluslar arası hem de iç savaş) bazılarının, ikinci sürücüye genel bir referans, birinci sürücüye ise özel bir imparatorluk hâkimiyeti vermelerine sebep olmuştur. Bu mümkün olabilir, ama, şurası not edilmelidir ki, aynı tekrar her iki eskatolojik konuşmada da vaki olmaktadır ⁽¹⁵⁾.

"Ve üçüncü mührü açtığı zaman, üçüncü canlı mahlûkun: Gel, dediğini işittim. Ve gördüm, ve işte, yağız bir at, ve onun üzerine binmiş olanın elinde bir terazi vardı. Ve dört canlı mahlûkun ortasında sanki bir sesin: Bir ölçek buğday bir dinara, ve üç ölçek arpa bir dinara; ve zeytinyağı ve şaraba zarar etme, dediğini işittim" ⁽¹⁶⁾.

Yağız atın üzerindeki sürücü kıtlığı belirtmektedir. Elindeki terazi ise yiyecek kıtlığını hissettirmektedir. Söylenilen piyasa fiyatları ise yasaklayıcıdır. Bir (Roma) dinar ise işçinin bir günlük ücreti idi (Bkz. Matta, XX/ 2); çeyrek buğday ise bir insanın ailesinin değil sadece kendisinin günlük ihtiyacını karşılıyordu. Bundan dolayı fakir olanlar pek buğday tedarik edemezlerdi. Üç çeyrek arpa daha fazla giderdi, ama böyle olmasına rağmen yine de geçinecek miktarda bir nafaka bazı kereler olabilecek açlık ihtimaline karşı geride bırakılırdı. Diğer taraftan "ama zeytinyağı ve şaraba zarar etme" cümlesi daha az ihtiyaç duyulan gıda maddelerinin bol miktarda bulunabileceği fikrini veriyordu" ⁽¹⁷⁾.

"Ve dördüncü mührü açtığı zaman: Gel, diyen dördüncü canlı mahlûkun sesini işittim. Ve gördüm, ve işte, bir kula at, ve onun üzerine binmiş olanın ismi Ölümdü; ve ölümler diyarı onun ardınca geliyordu. Ve onlara kılıçla ve kıtlıkla ve ölümlerle, ve dünyanın vahşi hayvanları ile öldürmek için dünyanın dörtte biri üzerine hâkimiyet verildi" ⁽¹⁸⁾.

Hades* ölüm tarafından eşlik ile takip edilir. Öyle bir hatırlatıcı ki, fiziksel bir ölüm olmayıp, günahkârlara mühlet veren; ölümler diyarı cehennemi ve onları bekleyen bir mahkemeyi hatırlatan bir ölüm. Dört müsibet; savaş, kıtlık, ölüm ve canavarca davranış (bkz. Hezekiel. XIV / 12-21) ⁽¹⁹⁾.

"Ve beşinci mührü açtığı zaman, mezbah altında Allahın kelâmı sebebiyle, ve kendilerinde olan şehâdet sebebiyle boğazlanmış olanların canlarını gördüm; ve büyük sesle çağırarak dediler: Ey mukaddes ve hakikî olan Efendi, ne vakte

(15) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289.

(16) Yuhanna'nın Vahyi, VI/5-6.

(17) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289.

(18) Yuhanna'nın Vahyi, VI/5-8.

* Hades; Mitolojide ölümler diyarının tanrısı Pluton'un diğer bir adı, ölümlerin ruhlarının bulunduğu yer, Redhouse, Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 436.

(19) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289.

kadar hükmetmeyeceksin, ve dünyada oturanlardan kanımızın intikamını almayacaksın? Ve onlardan her birine beyaz kaftan verildi, ve kendileri gibi öldürülecek olan kapı yoldaşları ve kardeşleri devirlerini tamam edinceye kadar, kısa bir müddet rahat etmeleri kendilerine denildi"⁽²⁰⁾.

Şehitlerin ruhlarının kurban taşının altında olduğu söylenir. Çünkü onlar kurban edilmişlerdir (bkz. Filipililere, II. / 17; Timoteosa II. Mektup, IV/ 6). Bu pozisyon bir şeref olup, onur kırıcı bir durum değildir. Hıristiyanlar arasında yaygın olan bir inanca göre; "Her kim Kudüs toprağında gömülmüş ise Altar (kurban taşı)'ın altında gömülmüş gibidir ve her kim altar'ın altında gömülmüşse şeref taşının altında gömülmüş gibidir". Şehitlere verilen beyaz kaftan, ilk dirilmede ihsan edilecek parlak ölümsüzlük vaadini belirtmektedir, belki de hemen ellerine geçecek bir zaferin işaretidir. Şurası bilinmelidir ki, bu önemsiz gibi görünen şekiller, yeryüzünde yapılacak son mahkemenin birbirinden ayrılmaz birer parçasıdır. Zalimlere cevap verilmiş ve bundan dolayı da sonun gelişi hızlandırılmıştır. Tanrı'nın gelecek son günü düşüncesiyle en son şehit için beklenir"⁽²¹⁾.

"Ve altıncı mührü açtığı zaman, gördüm, ve büyük zelzele oldu, ve güneş kıldan çul gibi siyah oldu, ve bütün ay kan gibi oldu; ve göğün yıldızları, incir ağacı büyük yel tarafından sarsıldığında ham incirleri attığı gibi, yer üzerine düştüler. Ve gök, dürülmekte olan bir tomar gibi çekildi; ve her bir dağ ve ada yerlerinden kaldırıldılar. Ve dünyanın kıralları ve büyükleri ve binbaşlıları ve zenginleri ve kudretlileri ve her kul ve hür adam mağaralara ve dağların kayalarına saklandılar; ve dağlara ve kayalara diyorlardı: Üzerimize düşün ve taht üzerinde oturanın yüzünden ve Kuzunun gazabından bizi gizleyin; çünkü onların gazabının büyük günü geldi, ve kim durabilir?"⁽²²⁾.

Altıncı mührün etkinliklerinin tanımı, İncil de dahil olmak şartıyla değişik kutsal metinlerden çıkarılır. Bu kozmik karışıklık düşüncesinin altının çizilmesi belki de hayatın bu tür zor şartlar altında dahi devam etmesi gerektiğine işaret içindir; son, eldedir, "Büyük gün, öfke gelmiştir"⁽²³⁾.

O gün herkes, köle ve hür, kaçacak yer arayacaklardır. Yüce ve güçlüye önemli bir dikkat atfedilmiştir. Yerlerini henüz değiştirmiş olan dağlar bu insanların üzerine düşecektir"⁽²⁴⁾.

(20) Yuhanna'nın Vahyi, VI/9-11.

(21) D. Guthrie - J.A. Motyer / A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289; Raymond E. Brown - Joseph A. Fitzmyer Roland E. Murphy, a.g.e., s. 477.

(22) Yuhanna'nın Vahyi, VI/12-17.

(23) Yuhanna'nın Vahyi, VI/17.

(24) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1289-1290.

"Bundan sonra yer üzerine, ve deniz üzerine, ve herhangi bir ağaç üzerine yel esmesin diye, yerin dört yelini tutarak, yerin dört köşesi üzerinde duran dört melek gördüm. Ve hay olan Allahın mührü kendisinde olarak, şarktan çıkan başka bir melek gördüm; ve yere ve denize zarar etmek kendilerine verilmiş olan dört meleğe büyük sesle çağırıp dedi: Biz alınları üzerine Allahımızın kullarını mühürleyinceye kadar, yere ve denize ve ağaçlara zarar etmeyin. Ve mühürlenmiş olanların sayısını işittim; İsrailoğullarının her sıptından, yüz kırk dört bin mühürlenmişti.

Yahuda sıptından on iki bin mühürlenmişti;
 Ruben sıptından on iki bin,
 Gad sıptından on iki bin,
 Aşer sıptından on iki bin,
 Naftali sıptından on iki bin,
 Manasse sıptından on iki bin,
 Şimeon sıptından on iki bin,
 Levi sıptından on iki bin,
 İssakar sıptından on iki bin,
 Zebulun sıptından on iki bin,
 Yusuf sıptından on iki bin,
 Benyamin sıptından on iki bin, mühürlenmişti"⁽²⁵⁾

"Bundan sonra" cümlesi yeni bir görünüm ortaya koyar. Bu cümle geçmiş olayların görünümüne nazaran bir zaman belirlenmesi değil bilakis Peygamberin (Yuhanna'nın) anlattığı gerçeğin taze bir kapsamını ortaya koyar. Bu görünümün amacı için yeryüzü dikdörtgen şeklinde telakkî edilmiş ve her bir köşesinde de yıkıcı rüzgarlar estiren bir melek bulunduğu farzedilmiştir. Bu dört meleğin yıkıcı rüzgarları estirmedığı zaman ne olduğunu anlatan daha fazla bir yorum ise yapılmamıştır. Belki de burada Yuhanna, son günde dört fırtına tarafından verilen zarara karşı Tanrı'nın kullarının taahhüdünü portreleştiren önceki bir görünümü anlatmaktadır. Rüzgarların taşkınlığı, mühür, boru çalınması ve kase ile sembolize edilen mahkemenin tam bir bildirisini temsil ediyor olmalıdır. 144.000 rakamı, sabitliği ve tamamlamayı sembolize etmektedir. 12x12 bin misli alınmıştır. İsrail, sıkça on iki kabile olarak zikredilir. Bunun da sebebi ayrı parçalar halinde değil tüm bir millet olarak anlaşılması içindir"⁽²⁶⁾.

(25) Yuhanna'nın Vahyi, VII/1-8.

(26) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1290; Raymond E. Brown - Joseph A. Fitzmyer - Roland E. Murphy, s. 477-478.

Kabilelerin burada tek tek sayılması, gelen büyük sıkıntılar esnasında kendisinin korumaya aldığı tanrı azizlerinin sayısının tamlığını vurgulamak içindir. Kabilelerin düzeni bir takım tuhaf numaralarladır. Yahuda, listenin başında yer alır. Bu, Yahudiler arasında olağandışı bir prosedürdür. Çünkü bu kabile, Mesih'in kabilesidir"⁽²⁷⁾.

"Ve yedinci mührü açtığı zaman, yarım saat kadar gökte sükût oldu. Ve Allahın önünde duran yedi meleği gördüm; ve onlara yedi boru verildi.

Ve başka bir melek geldi, ve elinde altın buhurdan olarak mezbahın üzerinde durdu, ve tahtın önünde olan altın mezbah üzerinde bütün mukaddeslerin dualarına katsın diye, kendisine çok buhur verildi. Ve Allahın önünde meleğin elinden mukaddeslerin duaları ile buhurların dumanı çıktı. Ve melek buhurdanı aldı ve mezbahın ateşinden onu doldurdu, ve yer üzerine attı; ve gök gürlemeleri ve sesler ve şimşekler ve zelzele oldu.

Ve kendilerinde yedi boru olan yedi melek boru çalmağa hazırlandılar"⁽²⁸⁾.

"Gökyüzünde bir sessizlik" azizlere duacıları işittirmek içindir. Bir Yahudi geleneğine göre beşinci kat cennette, geceleri yakaran ama gündüzleri İsrail'in parlaklığı ve İsrail'in yakarış seslerinin duyulabilmesi için sessiz kalan bir melekler gurubu vardır. Yalnız, metinde gökyüzü, cennete ait şükürler, yakarışlar değil, fakat, yeryüzünde acı çeken Hıristiyanların kurtuluşlarının duyulabilmesi için sensizliğe bürünmüştür. Yedi baş meleğin yedi boru ile görünümü, vizyonun ardışıklığını kesmektedir. "Buhur" bütün azizlerin dualarına sunulmuş ve onları Tanrı'nın önünde kabul edilebilir kılmıştır. Şayet bu insan âbidler etkili olmak istiyorlarsa bütün bencillik bozukluklarından temizlenmelidirler. Buhurdan dumanın çıkması, Azizin yapmış olduğu dualarına cevaptır. Buhuru yakan ateş yeryüzüne fırlatılır ve bir nevi mahkeme halini alır. Orada farklı olaylar birbirini takip eder ve sonun yaklaştığını ilham eder ve böylece Tanrı'nın Kırallığı kurulmuş olur"⁽²⁹⁾.

b) Yedi Boru ve Boruların Çalınmasıyla Vuku Bulan Olaylar

"Ve birincisi boru çaldı, ve kan ile karışmış dolu ve ateş oldu ve yer üzerine atıldı; ve yerin üçte biri yandı, ve ağaçların üçte biri yandı, ve bütün yeşil ot yandı"⁽³⁰⁾.

Birinci boru yeryüzünün üçte birini etkiler. "Bütün yeşil otun" yanmış

(27) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1290.

(28) Yunanna'nın Vahyi, VIII/1-6.

(29) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1291.

(30) Yuhanna'nın Vahyi, VIII/7.

olması, bu durum yeryüzünün etkilenen üçte birlik bölümündedir"⁽³¹⁾.

"Ve ikinci melek boru çaldı, ve sanki ateşle yanan büyük bir dağ denizin içine atıldı; ve denizin üçte biri kan oldu; ve denizde yaşayan mahlûkların üçte biri öldü; ve gemilerin üçte biri telef oldu"⁽³²⁾.

İkinci boru denizlerin üçte birini etkiler. Birinci Mısır belâsında Nil nehri nasıl tamamen kan haline geldiyse denizin üçte birinde de böyle bir etki meydana gelecektir"⁽³³⁾.

"Ve üçüncü melek boru çalındı, ve gökte meşale gibi yanan büyük bir yıldız ırmakların üçte biri üzerine, ve suların pınarları üzerine düştü; ve yıldızın ismine Pelin denilir; ve suların üçte biri peline döndü ve sulardan birçok insan öldü, çünkü sular acılaştılar"⁽³⁴⁾.

Üçüncü boru taze ve temiz suların üçte birinin zehirli hale gelmesine sebep olur ve böylece geçmiş olan musibet düşüncesi devam eder. Beşinci boru sesiyle düşen yıldızın melek halinde olmasından dolayı "Worm Wood" (Pelin=Acı veren şey)'in de melek olma ihtimali vardır"⁽³⁵⁾.

"Ve dördüncü melek boru çaldı, ve güneşin üçte biri, ve ayın üçte biri, ve yıldızların üçte biri vuruldular, ta ki, onların üçte biri kararsın, ve gündüz, üçte biri, ve gece de aynı surette ışık vermesin. Ve gördüm, ve gökün ortasında uçan bir kartalın büyük sesle: Boru çalacak olan üç meleğin bâki kalan boru seslerinden, yer üzerinde oturanlara, Vay, vay, vay! dediğini işittim"⁽³⁶⁾.

Dördüncü boru, gökyüzünün üçte birlik bölümünü karanlıkta bırakır. "Onun üçte birlik bölümü için gündüzün parlıtısı olmayacak ve gece de aynı şekilde olacaktır". Şu çevirinin okunması daha uygun görülmüştür. "Bütün bir gündüz boyunca onun üçte birlik bölümü parlamayacak ve gece boyunca da aynı hal olacaktır". Bu Mısır'ın karanlık belâsına ölçü olarak uygun düşmektedir (Bkz. Çıkış, X/ 21-23).

"Vay" melek tarafından üç kez tekrarlanmaktadır. Çünkü son üç belâ özellikle ızdırap vermektedir, ve birinci, ikinci ve üçüncü "vay" lar olarak adlandırılmıştır. Bu vaylar yeryüzü sakinlerine, meselâ, kiliseden ayrı, Hıristiyan olmayan kimselere yöneltilmiştir"⁽³⁷⁾.

(31) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1291; Raymond E. Brown - Joseph A. Fitzmyer - Roland E. Murphy, a.g.e., s. 479.

(32) Yuhanna'nın Vahyi, VIII/8-9.

(33) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1291.

(34) Yuhanna'nın Vahyi, VIII/10-11.

(35) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1291.

(36) Yuhanna'nın Vahyi, VIII/12-13.

(37) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1291-1292.

"Ve beşinci melek boru çaldı, ve gökten yere düşmüş bir yıldız gördüm; ve ona cehennem kuyusunun anahtarı verildi. Ve cehennem kuyusunu açtı, ve kuyudan büyük bir külhan dumanı gibi duman çıktı; ve kuyunun dumanından güneş ve hava karardı. Ve dumandan yeryüzüne çekirgeler çıktılar; yerin akreplerinde kudret olduğu gibi, onlara da kudret verildi. Ve onlara denildi ki, yerin otuna, bir yeşil şeye, ve bir ağaca değil, ancak alınları üzerinde Allahın mührü olmayan adamlara zarar versinler. Ve kendilerine, onları öldürmesinler, ancak onlara beş ay eziyet edilsin diye ruhsat verildi; ve onların eziyeti, insanı soktuğu zaman, akrep eziyeti gibi idi. Ve insanlar o günlerde ölümü arayacaklar, ve onu asla bulamayacaklar; ve ölmeği arzu edecekler, ve ölüm onlardan kaçacaktır. Ve çekirgelerin şekilleri cenk için hazırlanmış atlara benziyordu; ve başları üzerinde sanki altına benzer taşlar vardı, ve yüzleri insanların yüzleri gibi idi. Ve kadınların saçları gibi saçları vardı, ve onların dişleri aslanların dişleri gibi idiler. Ve demirden zırhlar gibi zırhları vardı; ve kanatlarının sesi, arabaların, cenge koşan çok atların sesi gibi idi. Ve akreplere benzer kuyrukları ve dikenleri vardı; ve insanlara beş ay zarar vermek için onların kudreti kuyruklarında idi. Ve onların üzerinde kıral olarak cehennem meleği vardı, onun adı İbranice Abaddon* ve Yunanca Apollyon'dur.

Birinci Vay geçti; bundan sonra, işte iki Vay daha geliyor⁽³⁸⁾.

Beşinci boru, şeytânî çekirgeler belâsını ortaya koyar. Gerçek şu ki, Yuhanna tarafından görülen, gökyüzünden yeryüzüne yıldızın düşmesi, onun düşen bir melek olmasını gerektirmez. Bu hareket sadece, yıldızın gökyüzünden yeryüzüne, cin ve şeytanlar güruhunun ikâmet ettiği cehennemi açmak için olduğunu izah için anlatılmaktadır. Bu "Cehennem Kuyusu" şeytanın içine fırlatıldığı yerdir. "Anahtar"a olan referans ise bu cehennem kuyusunun sakinlerinin hepsinin Tanrı'nın kontrolü altında olduğunu belirtmektedir. "Büyük bir külhan dumanı gibi" olan bulutlar, çekirge bulutlarını anlatmak içindir. Muharebeye koşan iki tekerlekli, takırtılı savaş arabalarına benzeyen çekirge orduları, yük taşıyan, güçlü kuvvetli adamlar gibidir. Ve aslana benzer azı dişlere sahiptirler. Bütün bu özelliklerin yanısıra Yuhanna, bu çekirgelerin akrep gibi ağrı verebilme gücüne sahip olduklarını belirtir. Çekirgeler, yeşilliklere zarar vermeleri için gönderilmemişti, ancak alnında Tanrı'nın mührünü taşımayan adamlar için gönderilmişti⁽³⁹⁾.

"Beş ay" bir çekirgenin normal uzunluktaki hayatıdır (ilkbahar ve yaz süresi). Akrep sokması can çekiştirir ama nâdiren adam öldürür. Çekirge başı

* Abaddon ve Apollyon helâk edici demektir.

(38) Yunanna'nın Vahyi, IX/1-12.

(39) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1292.

ile at başı arasındaki benzerlik antik yazarlar tarafından sıkça bahsedilir. Bununla birlikte altın taçlar ve insan yüzleri bunların normal çekirge olmayıp şeytan olduklarını vurgulamaktadır. "Kadınların saçına benzer saç" cümlesi çekirgelerin uzun antenlerine (boynuzlarına) işaretir. "Aslaninkine benzer dişler" onların tahrip gücüne işaretir. "Demir zırhlar" çekirgelerin üzerindeki dikenlere, pullara işaretir. "Kıralları Abaddon'dur" bu Ahd-i Atik'te cehennem'in derinliklerini anlatır ve tahrip mânâsına gelir⁽⁴⁰⁾.

Bu musibetle ister erkeklerin acı belâya uğramalarının sembolize edilmesi kast olunsun, isterse de tamamen nassın zâhiri kastedilmiş olsun bunları söylemek zordur. Şurası mümkündür ki, Yuhanna, hem bunda hem de bunu takip eden "Vay" larda gerçek şeytânî güçlerle insanlığın içine girdiği derdi tasvir etmektedir⁽⁴¹⁾.

"Ve altıncı melek boru çaldı ve Allahın önünde olan altın mezbahın dört boynuzundan bir ses işittim; elinde boru olan altıncı meleğe diyordu: Büyük Fırat ırmağı yanında bağlı olan dört meleği çöz. Ve insanların üçte birini öldürsünler diye, saat ve gün ve ay ve yıl için hazırlanmış olan dört melek çözüldüler. Ve atlı orduların sayısı iki kere on bin kere on bin idi; onların sayısını işittim. Ve böylece atları, ve ateşten, mor yakut ve kükürttenmiş gibi zırhları olarak onların üzerine binmiş olanları rüyette gördüm; atların başları aslanların başları gibi idi; ve ağızlarından ateş ve duman ve kükürt çıkıyordu. İnsanların üçte biri bunların ağızlarından çıkan ateşten ve dumandan ve kükürtten, bu üç belâdan öldürüldüler. Çünkü atların kudreti ağızlarında ve kuyruklarındadır; çünkü onların kuyrukları yılanlara benzer, ve başları vardır, ve bunlarla zarar verirler. Ve bu belâlarla öldürülmemiş olan insanların bâkî kalanları cinlere ve göremeyen ve işitemeyen ve yürüyemeyen altın ve gümüş ve tunç ve taş ve ağaç putlara secde kılmamak üzere kendi ellerinin işlerinden tövbe etmediler; ve kendilerinin katilliklerinden ve sihirbazlıklarından ve kendi zina ve hırsızlıklarından tövbe etmediler⁽⁴²⁾.

Altıncı boru, Fırat nehrinden bir şeytan ordusu meydana getirir. "Altın buhurdanlıktan..." bir ses musibeti başlatır. Bu ses, cennetteki şehitlerin ve yeryüzündeki aziz duacıların sesleriyle birleşir. "Dört melek" hiddet papazlarıdır. Fırat Nehri, İsrail toprağının "İdeal sınırını" çizmektedir. Bunun da ötesinde bu nehir büyük Babil ve sur İmparatorluklarının da sınırlarını çizmektedir. İteatsiz eski İsrail'i tahrip etmek üzere bu bilinmeyen bölgelerden gelen ordularla, Tanrısız dünyayı cezalandırmak için korkutucu atlar ortaya çıkacaktır. Tanrı'nın

(40) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1292.

(41) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1292.

(42) Yuhanna'nın Vahyi, IX/13-21.

proğramında hiçbir şey tesadüfi değildir. Bu istilânın kesin anı şu cümlede özetlenmiştir: "belli bir günün, belli bir anında, belli bir yılın belli bir ayında". Bu, hayal dahi edilemeyecek ikiyüz milyon îmalı sözlerin meydana getirmiş olduğu bu cümlelerdeki figür ve tariflerde nassın zâhirinin kastedilmediği ve zâhirinin alınmaması gerektiği ortadadır. Süvariler az bir yekün tutmaktadırlar. Esas saldırı ve tahribatı ise atlar yapmaktadır. Atların ağızlarından çıkan öldürücü "ateş, duman, kükürt"e mukabil, sürücüler ateş kırmızısı, dumanlı, mavi ve kükürt sarısı renklerde göğüs zırhlarına sahiptirler. Bu tür bir canavarlık, putperest mitolojisine meçhul değildir. Belki de Yuhanna, bu terimleri, bu cehennemî kalabalığın, putperestlerin bâtil inançlarını yıkmada hatta ilkel kaos vahşiliğini yok etmede etkili olacağını düşünerek kasdî olarak kullanmıştır. Belânın gelmesinin sebebi ateist dünyaya bir nebze olsun fayda vermesi içindir. Çünkü insanlar, tövbe bile etmeden günahlara devamla halâ cahillik içerisindeydiler. Umulur ki, bu belâ sonucu bu günahlarından dönerler⁽⁴³⁾.

İkinci Vay'ın mahiyetini kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Tanrı yeryüzüne iki peygamber gönderecek ve bunlar bin ikiyüz altmış gün peygamberlik edecekler. Kendilerine zarar vermek isteyenleri ağızlarından çıkan ateşle yiyip bitirecekler. Bu müddet zarfında hiç yağmur yağmayacak, kendilerine suları kana döndürmek ve istedikleri kadar yeryüzünü belâlarla vurmak kudreti verilmiştir. Peygamberlikleri müddeti sonunda cehennemden çıkan bir canavarla cenk edecekler ve mağlup olup öldürülecekler. Halk buna sevinecek. Ölülerini gömülmeyip Sadom ve Mısır denilen büyük şehrin meydanında kalacaktır. Çünkü bunlar halka eziyet ederlerdi. Üçbuçuk gün sonra onların içine Tanrı'dan hayat ruhu girecek ve dirilecekler ve onları görenler korkacaktır. O zaman büyük zelzele olacak ve şehrin (Sadom ve Mısır'ın) onda biri yıkılacak ve zelzelede yedi bin kişi telef olacaktır⁽⁴⁴⁾.

"Ve yedinci melek boru çaldı ve:

Dünyanın kırallığı Rabbimiz ve onun Mesihinin oldu; ve ebedler ebedince saltanat sürecektir,

diyerek, gökte büyük sesler oldu. Ve Allahın önünde tahtları üzerinde oturan yirmi dört ihtiyar yüz üstü yere kapandılar ve Allaha secde kılarak dediler:

Ey her şeye Kadir olan, var olan ve var olmuş olan Rab Allah, sana şükrediyoruz; Çünkü kendi büyük kudretini aldın ve saltanat sürdün. Ve milletler gazaplandılar, ve senin gazabın geldi, ve ölülerin hükmolunmak ve senin peygamber kullarına ve mukaddeslere ve senin isminden korkanlara, küçüklere ve büyüklere ücretlerini vermek, ve yeri harap edenleri harap etmek vakti

(43) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1292.

(44) Yuhanna'nın Vahyi, XI/3-14.

geldi.

Ve Allahın gökte olan mabedi açıldı; ve O'nun mabedinde ahdinin sandığı görüldü, ve şimşekler ve sesler ve gök gürlemeleri ve zelzele ve büyük dolu oldu⁽⁴⁵⁾.

Yedinci mühürde olduğu gibi, yedinci boruda tanrısal kırallık, Hz. İsa (a.s.)'nın dünyaya dönmesi ile takip edilir. Yedinci borunun sesiyle üçüncü bir musibete niyet edilmiştir. Bu esnada büyük ses şunu ilân eder: "Dünyanın kırallığı Tanrımızın ve onun İsa'sının kırallığı olmuştur". Sonsuz bir birleşme; bu hal, bin yıllık saltanatın, yeni bir yaratılışın sonsuz mutlulukla birleşmesini de tanımlamaktadır. Tanrı'nın alışılmış yaklaşımı, oldukça önemli bir şekilde kısaltılmıştır. "gelmiştir" yerine "O, gelmektedir" denilmiştir. Sonsuz birleşme, "başlamış". Burada Tanrı'nın insan üzerindeki sonsuz gücünün yeni bir denemesi başlamış, öyle bir güç ki, tarihte onun üzerinde hiçbir güç olmamış ama onun ilminde gönüllü olarak bu güç sınırlandırılmıştır. Tanrı'ya şükür ifadeleri, bir düşünce terakkisi olarak gözlenmektedir; Tanrı, sonsuz hâkimiyetine başlamış, meselâ bin yıllık kırallık gibi⁽⁴⁶⁾.

Gökyüzündeki mabed, üzerinde on emir yazılı olan taş tabletlerin bulunduğu sandığın bilenebilmesi için açılır. Bu noktadaki, sandığın insanlarla olan bildirisi taş tabletlerin nihaî bir sonucu olan Tanrı'nın sözünün gerçekleşmek üzere olduğunu bildirmektedir. Işıklar, zelzele ve dolu iyi sonucun tamamlanmak üzere olduğunun delilleridir⁽⁴⁷⁾.

c) Yedi Tas ve Tasların Boşatılmasıyla Vuku Bulan Olaylar

Kıyâmet alâmetlerinin sonuncusu olan yedi dolu tasın yeryüzüne boşaltılması ve meydana gelen olaylar İncil'de şöyle tavsir edilmiştir:

"Ve gökte başka büyük ve acıib bir alâmet, kendilerinde yedi son belâ olan yedi melek gördüm. Çünkü Allahın gazabı onlarla itmam olunur"⁽⁴⁸⁾.

Bu cümleden de anlaşılacağı gibi bu son yedi belâ ile hem kıyâmet alâmetleri hem de Tanrı'nın gazabı sona ermiştir.

Bu son yedi belânın, yedi dolu tasın muhtevası şöyledir:

"Kendilerinde yedi belâ olan yedi melek temiz ve parlak ketenle giyinmiş ve göğüslerine altın kuşaklar kuşanmış olarak mabetten çıktılar. Ve dört canlı mahlûktan biri yedi meleğe ebedler ebedince hay olan Allahın gazabı ile dolu

(45) Yuhanna'nın Vahyi, XI/15-19.

(46) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1294.

(47) D. Guthire - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1294.

(48) Yuhanna'nın Vahyi, XV/1.

yedi altın tas verdi. Ve mabed, Allahın izzetinin ve kudretinin dumanı ile doldu; ve yedi meleğin yedi belâsı itmam olununcaya kadar kimse mabede giremedi⁽⁴⁹⁾.

Tanrı'nın öfkesinin kapları olan "Altın Taslar", Tanrı'nın, günahkârları muhakemesinin ölçüsünü anlatabilmek için Ahd-i Atik'te sıklıkla kullanılmıştır⁽⁵⁰⁾.

"Ve mabedden yedi meleğe: Gidin, ve Allahın gazabının yedi tasını yeryüzüne boşaltın, diyen büyük bir ses işittim.

Ve birincisi gitti, tasını kara üzerine boşalttı, ve canavarın damgası kendilerinde olan ve onun suretine secde kılan adamlar üzerinde kötü ve iğrenç yara hasil oldu⁽⁵¹⁾.

İlk tasın boşaltılmasında meydana gelen olaylar Mısır belâlarını hatırlatmaktadır. Firavun, İstaililerin Mısır'dan çıkmasına izin vermeyince Tanrı bir belâ göndermiş ve bütün Kıptilerde yara, iltihap ve çıbanlar olduğu gibi ilk tasın boşaltılmasında da bu olaylar görülecektir.

"Ve ikincisi tasını denize boşalttı; ve ölü kanı gibi kan oldu; ve denizde olanlar, her yaşayan can, öldü⁽⁵²⁾.

Mısır belâsında Nil nehrinin suyu kana dönüştüğü gibi bu ikinci tasın denize boşalmasıyla bütün denizler kana dönüşmüştür⁽⁵³⁾.

"Ve üçüncüsü tasını ırmaklara ve suların pınarlarına boşalttı ve kan oldular. Ve sular meleğinin: Ey var olan ve var olmuş olan Kuddûs, âdilsin, çünkü böyle hükmettin; çünkü mukaddeslerin ve peygamberlerin kanını döktüler ve onlara içmek için kan verdin; lâyıktırlar, dediğini işittim. Ve mezbahın: Evet, ey her şeye kâdir olan Rab Allah, senin hükümlerin hakikî ve doğrudur...⁽⁵⁴⁾

Üçüncü borunun çalınması esnasında ırmaklar ve su kaynakları zehirli bir hal almış ve içenler ölmüştü. Yine burada üçüncü tasın boşaltılması ile içilecek su kaynakları, kana dönüşerek içilemeyecek bir hal almıştır. Kanaatimce bütün bunlar kıyâmet gününde meydana gelecek olan aşırı bir susuzluğa işaret etmektedir. Buhur yakılan mezbah kıyâmet gününde bu muhakeme esnasında peygamber kanı dökener aleyhinde şahitlik yapacaktır.

(49) Yuhanna'nın Vahyi, XV/6-8.

(50) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1298.

(51) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/1-2.

(52) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/3.

(53) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1298; Raymond E. Brown - Joseph A. Fitzmyer - Roland E. Murphy, a.g.e., s. 486.

(54) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/4-7.

"Ve dördüncüsü tasını güneşin üzerine boşalttı; ve insanları ateşle kavurmak kudreti ona verildi. Ve insanlar büyük hararetle kavruldu; ve bu belâlar üzerine hâkimiyeti olan Allahın ismine küfrettiler; ve ona izzet vermek üzere tövbe etmediler"⁽⁵⁵⁾.

Burada, kıyâmet günündeki aşırı sıcaklığa ve insanların gölgelenecek hiçbir yer bulamayacaklarına ve îmanı olmayanların, bu belâlardan dolayı daha da isyankâr olacaklarına işaret edilmiştir.

"Ve beşincisi tasını canavarın tahtı üzerine boşalttı; ve onun kırallığı karanlık oldu; ve acıdan dillerini ısırıyorlar, ve acılarından ve yaralarından göğün Allahına küfrettiler; ve işlerinden tövbe etmediler"⁽⁵⁶⁾.

Beşinci tas, Hıristiyan olmayanların üzerine kıyâmet günü bir karanlığın çökeceğini bildirmektedir.

"Ve altıncısı tasını büyük Fırat ırmağı üzerine boşalttı; ve şarktan gelen kıralların yolu hazırlansın diye, onun suları kurudu. Ve ejderin ağzından ve canavarın ağzından ve yalancı peygamberin ağzından çıkan, kurbağalara benzer, üç murdar ruh gördüm; çünkü âlâmetler yapan cin ruhlarıdır; her şeye kâdir olan Allahın büyük gününün cengi için onları toplamak üzere, bütün dünyanın kırallarına gidiyorlar"⁽⁵⁷⁾. "Ve onları İbranice Armagedon denilen yere topladılar"⁽⁵⁸⁾.

Altıncı borunun çalınması esnasında olduğu gibi, altıncı tasın boşaltılmasında Fırat ırmağı sözkonusu edilmiştir. Altıncı boru Fırat nehrinden şeytanlar ordusunu getirirken altıncı tas "doğudan kırallar" istilasına işaret eder. Kıyâmet gününde ortaya çıkacak olan yalancı peygamberler, söyledikleri yalanlar ile insanları birbirlerine düşüreceklerdir"⁽⁵⁹⁾. Armagedon, kıyâmet gününde iyilik ve kötülük orduları arasında çıkacak savaşa sahne olacak olan maşher meydanıdır"⁽⁶⁰⁾.

"Ve yedincisi tasını havanın üzerine boşalttı; ve mabedden, tahttan: Oldu diyerek büyük ses çıktı; ve şimşekler ve sesler ve gök gürlemeleri oldular, ve büyük zelzele oldu, şöyle ki, insanın yeryüzünde olduğu vakitten beri onun gibi, öyle büyük bir zelzele, olmadı. Ve büyük şehir üç parça oldu ve milletlerin şehirleri yıkıldılar, ve kendi gazap öfkesinin şarabı kâsesi ona verilmek için büyük Babil, Allahın indinde anıldı. Ve her ada kaçtı, ve dağlar bulunmaz

(55) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/8-9.

(56) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/10-11.

(57) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/12-14.

(58) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/16.

(59) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1299.

(60) Redhouse, s. 44.

oldular. Ve gökten insanlar üzerine sanki bir talant* ağırlığında büyük dolu yağdı; insanlar da dolu belâsından Allaha küfrettiler; çünkü onun belâsı gayet büyüktü⁽⁶¹⁾.

Yedinci tas, "yeryüzü" veya "deniz" veya "su" veya "güneşin eski hasarından daha korkunç ve uğursuz bir zarar vermek üzere havaya dökülür; bu hem insî hem de şeytanî kötülük güçlerine karşı son sûru belirtmektedir. Şimşekler, sesler ve gök gürlemeleri Hıristiyan olmayanların medeniyetlerinin yok edilmesi içindir. Zلزله vasıtasıyla büyük şehir (Babil) üç parçaya ayrılır. Deprem mübalâğalı bir şekilde anlatılmıştır. Dolu tanelerinin büyüklüğü, yeryüzünün ve göklerin son sallanışına uygun olarak korkutucudur. Olay, insanlara boy eğdirecek kadar korkunçtur, ama insanlar yine de tövbe etmezler⁽⁶²⁾.

d) Şeytanın Yeryüzüne Atılması ve Bin Yıl Süre İle Hapsolunması

Kıyâmet gününde görülecek olan diğer bir alâmet, gökyüzünde cenk olması ve Mikâel ve meleklerinin yedi başlı ve on boynuzlu ve başları üzerinde yedi tacı olan büyük kıvılcıklı bir ejderle savaş etmesi ve ejder ve onun yardımcılarını yenmesi sonucu gökyüzünde artık onların yeri bulunmadığından, İblis ve şeytan denilen büyük ejder, bütün dünyayı saptıran eski yılan, yardımcılarıyla birlikte yeryüzüne atılır⁽⁶³⁾.

"Ve gökten inmekte olan bir melek gördüm; elinde cehennem anahtarları ve büyük bir zincir vardı. Ve İblis ve Şeytan olan ejderi, eski yılanı, tuttu; ve onu bin yıl müddetle bağladı, ve bin yıl tamam oluncaya kadar artık milletleri saptırmasın diye, kendisini cehenneme atıp onu kapadı, ve onun üzerine mühürledi; bundan sonra kısa bir müddet çözülmesi gerekir⁽⁶⁴⁾.

Buradan da anlaşılacağı gibi şeytan bin yıl hapsolunacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Hz. İsa (a.s.) kendisine inananlarla birlikte bin yıl hüküm sürecektir. Bu bin yıl sonunda, şeytan zindanından çözülecek, ve yerin dört köşesinde olan milletleri, Ye'cüc ve Me'cücü saptırmak ve onları bir araya toplamak üzere çıkacaktır. Mukaddeslerin ordusunu ve sevgili şehri (Babil'i) kuşatan şeytan ve onun orduları gökten gelecek olan bir ateş tarafından hezimete uğrıtılacak ve şeytan ve onun ordusu, yalancı peygamberlerin de içinde bulunduğu ateş ve kükürt gölüne atılacak ve ebedî olarak onlara azap edilecektir⁽⁶⁵⁾.

* Talant: 1 talant = 58941.00 gr.

(61) Yuhanna'nın Vahyi, XVI/17-21.

(62) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1299.

(63) Yuhanna'nın Vahyi, XII/3; XII/7-9.

(64) Yuhanna'nın Vahyi, XII/3; XX/1-3.

(65) Yuhanna'nın Vahyi, XX/7-10.

Kıyâmet, Hz. İsa (a.s.)'nin gökyüzünden beyaz bir taht ve meleklerin kanatları üzerinde inmesi ve mahşer günün kurulup, hayat kitabının açılarak ve kitapta yazılı olanlara göre karşılığını almak üzere bütün ölülerin dirilmesi ile son bulacaktır⁽⁶⁶⁾. Bundan sonra eski yer ve gök yok olacak, yeni bir gökle yeni bir yer yaratılacak ve Tanrı artık insanların arasında yaşayacaktır⁽⁶⁷⁾. Böylece âhiret hayati başlamış olacaktır.

B. Hz. İSA (a.s.)'NİN DÜNYAYA DÖNÜŞÜ

Hz. İsa (a.s.)'nin dünyaya dönüşü eskatoloji'de "Parousia"(Parousie) olarak adlandırılmıştır. Parousia; Yunanca "hazır oluş", "geliş", "varış" gibi mânâlara gelir⁽⁶⁸⁾. Teknik mânâda bir kıralın şehre ya da ülkeye gelişi esnasındaki merasim veya yardım için Tanrı'nın tecellisi⁽⁶⁹⁾ demek olan bu kelime, Ahd-i Cedid'te Hz. İsa (a.s.)'nin dünyanın sonunda eskatolojik gelişini tasvir için kullanılmıştır⁽⁷⁰⁾.

Sinoptik İnciller (Matta, Markos ve Luka)'de Parousia, insanoğlunun (Hz. İsa a.s.) meleklerle beraber şöhretli bir şekilde gelişini tarif için kullanılmaktadır. Buna göre Hz. İsa (a.s.)'nin gelişi ile ilgili İncil'de şu cümleler dikkatimizi çekmektedir: "Zira insanoğlu Babasının izzetinde melekleri ile gelecek..."⁽⁷¹⁾, "Fakat insanoğlu bütün melekler kendisi ile beraber olarak izzeti ile gelince..."⁽⁷²⁾ "...İnsanoğlu da Babasının izzetinde mukaddes melekleri ile geldiği zaman..."⁽⁷³⁾, güç ve şöhret içinde bulutların üzerinde gelişi ise İncillerde şöyle anlatılmaktadır: "O zaman insanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yeryüzünün bütün sıptları dövünecekler ve insanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler"⁽⁷⁴⁾ "...İnsanoğlunun kudretin sağında oturduğunu ve gökün bulutları üzerinde geldiğini göreceksiniz"⁽⁷⁵⁾. Hz. İsa (a.s.)'nin gelmesi esnasında gökyüzünde güneş kararacak, ay ışık vermeyecek, yıldızlar gökten düşecekler ve gök büyük kudretle

(66) Yuhanna'nın Vahyi, XX/11-12.

(67) Yuhanna'nın Vahyi, XXI/1-3.

(68) Albert M. Besnard - Oliver Clement - Roget Mehl, Hıristiyan İlahiyatı, Ter: Doç. Dr. Mehmet Aydın, An Basımevi, Konya, 1983, s. 177; John L. McKenzie, Dictionary of Bible, New York, 1965, s. 638, "Parousia" maddesi.

(69) John L. McKenzie, a.g.e., s. 638, "Parousia" maddesi.

(70) Karl Rahner, "Parousia", Encyclopedia of Theology, Editör: Karl Rahner, New York, 1989, s. 1158; John L. McKenzie, a.g.e., s. 638, "Parousia" maddesi.

(71) Matta, XVI/27.

(72) Matta, XXV/31.

(73) Markos VIII/38; Luka, IX/26.

(74) Matta, XXIV/30; Luka, XXI/27.

(75) Matta, XXVI/64; Markos, XIII/26; XIV/62; Luka, XXII/69.

sarsılacaktır⁽⁷⁶⁾. Hz. İsa (a.s.)'nin gelişi şimşek çakması gibi olacak⁽⁷⁷⁾, bu imaj hiç şüphe yok ki, insanoğlunun âni ve önceden haber vermeksizin birdenbire görünmesine işaret etmekte, ayrıca onun göz kamaştırıcılığına da değinmektedir.

Parousia'nın vakti belli değildir. Havariler, insanoğlu gelmeden, İsrail'in bütün şehirlerinde yapmakta oldukları vaazları bitiremeyeceklerdir⁽⁷⁸⁾ ve halihazırdaki nesil, bütün bu şeyler olup bitmeden geçip gitmeyecektir⁽⁷⁹⁾. Yukarıda geçen "Bu Nesil" Yahudi ırkı olarak yorumlanmış (Yunancada genea, nesil ya da ırk mânâlarına gelmektedir) ya da toptan insanlık nesli ya da sona ait işaretleri gören nesil olarak yorumlanmıştır. Ama normal olarak değerlendirildiğinde bunun Hz. İsa (a.s.)'nin yaşadığı devreye ait nesil olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Yine "Bu Şeyler" ile Kudüs şehrinin düşmesi ve Hz. İsa (a.s.)'nin gelmesinden önce vuku bulacak olaylara işaret edilmektedir⁽⁸⁰⁾.

Kıyâmetin ne zaman kopacağı bilinmediği gibi, Hz. İsa (a.s.)'nin da geleceği saat bilinmemektedir. Bu hususta İncil'de şöyle buyrulmaktadır: "Fakat o gün ve saat hakkında ne göklerin melekleri, ne de Oğul, yalnız Babadan başka kimse birşey bilmez"⁽⁸¹⁾. "O gün" cümlesi sona işaret etmektedir. İncil'de kıyâmetin kopması âdeta Hz. İsa (a.s.)'nin gelişine bağlanmış, hatta Hz. İsa (a.s.)'nin gelişi üzerinde o kadar çok durulmuş ki, kıyâmet hakkında çok az mâlûmat verilmiştir. Ayrıca bu saat hakkında Hz. İsa (a.s.)'nin bilgisinin olmadığını söylemek, Matta İncil'inin XXIV. bab 34. ncü cümlesindeki "...Bütün bu şeyler oluncaya kadar bu nesil geçmeyecektir" öğretisiyle çelişmektedir. Şayet Hz. İsa (a.s.)'nin bu saat hakkında bir bilgisi olmasaydı, "bu nesil geçmeyecektir" diye kesin bir beyanatta bulunamazdı.

Hz. İsa (a.s.), kendinin gelmesi ve dünyanın sonuna alâmet ne olacak diye soran havarilere cevap olarak şunları söylemiştir: "Sakin kimse sizi saptırmasin. Çünkü bir çokları: Mesih benim diye benim isimle gelip birçoklarını saptıracaklar. Siz cenkler ve cenk sözleri işiteceksiniz. Sakin sıkılmayın; çünkü bunların vaki olması gerektir; fakat daha sonu değildir. Çünkü millet millete karşı, ülke ülkeye karşı kalkacaktır; yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak ve bütün bu şeyler ağrıların başlangıcıdır. O zaman sizi sıkıntıya koyacaklar ve öldürecekler; ve benim isimden ötürü bütün milletler sizden nefret edecekler. Ve o zaman birçokları sürçüp birbirini ele verecekler ve birbirlerinden nefret edecekler. Ve birçok yalancı peygamberler kalkıp

(76) Matta, XXIV/29; Markos, XIII/24; Luka, XXI/25-26.

(77) Matta, XXIV/27; Luka, XVII/24.

(78) Matta, X/23.

(79) Matta, XXIV/34; Markos, XIII/30; Luka, XXI/32.

(80) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 846.

(81) Matta, XXIV/36; Markos, XIII/32.

birçoklarını saptıracaklar. Ve fesat çoğalacağından ötürü, birçoklarının sevgisi soğuyacak. Ancak sona kadar dayanan, kurtulacak odur. Ve melekûtun bu İncili milletlerin hepsine şehadet olmak üzere, bütün dünyada vazedilecektir; ve son o zaman gelecektir⁽⁸²⁾.

Hz. İsa (a.s.), o günün geleceğinin yakın olduğuna işaret eden Kudüs'ün orduları tarafında kuşatılıp yıkılmasını⁽⁸³⁾ görenlerin o günlerde neler yapması gerektiğini şöylece belirtmiştir: "Yahudiye'de olanlar o vakit dağlara kaçsınlar; damda olan evinden eşya almağa inmesin; ve tarlada olan da abasını almak için geri dönmesin. Fakat o günlerde gebe ve emzikli olanların vay başına. Dua edin ki, kaçsınız kışta veya bir sebt gününde olmasın. Çünkü o zaman büyük sıkıntı olacaktır ki, dünyanın başlangıcından şimdiye kadar olmamıştır ve hiç olmayacaktır. O günler kısaltılmamış olsaydı, hiçbir adam kurtulamazdı; fakat seçilmiş olanlar uğrunda o günler kısaltılacaktır. O zaman eğer bir kimse size: İşte Mesih burada, yahut şurada derse inanmayın. Çünkü yalancı Mesihler ve yalancı peygamberler kalkıp büyük alâmetler ve hârikalar yapacaklar, şöyle ki, mümkünse seçilmiş olanları bile saptıracaklar. İşte, size önceden söyledim. Eğer size: İşte çödedir deseler de, çıkmayın: İşte, iç odadadır, deseler de inanmayın. Çünkü şimşegın şarkta çakıp garpta dahi görüldüğü gibi, insanoğlunun gelişi de böyle olacaktır"⁽⁸⁴⁾.

Hz. İsa (a.s.), Havarilerini, onun her an gelebileceği hususunda uyarmıştır. O günün gelmesi o kadar âni olacak ki, insanlar uyanık durmakla tenbih olunmuştur. O gün, bir hırsızın bir evi soymaya âniden gelmesine veya evinin üzerine kahyayı emir tayin edip, ansızın gelen efendiye benzetilmiştir⁽⁸⁵⁾.

Parousia'nın, Sinoptik incillerden yapılan harici incelemeleri çok küçük değişikliklerle tamamıyla insanoğlunun gelişi Ahd-i Atik'in Daniel bölümündeki VII. bab 13. üncü cümlesinden çıkarılmıştır. Daniel'de insanoğlunun dönüşü, dünya tarihindeki son faaliyeti ve Tanrı'nın yeryüzünde hâkimiyetini kurması, bütün kötü güçlerin yok edilmesidir. Önceki Hıristiyan geleneği, bu olayı Hz. İsa (a.s.) kelimesi üzerine hasretmiş ve Hz. İsa (a.s.)'ya kurtarıcı ve hâkim imajlarını vermiştir⁽⁸⁶⁾.

Parousia'nın Yuhanna yazmalarında hemen hemen hiç yer almaması bir problemdir. Parousia, bu yazmalarda "tezahür"⁽⁸⁷⁾ olarak adlandırılmış ve

(82) Matta, XXIV/4-14; Markos, XIII/4-13; Luka, XXI/7-17.

(83) Luka, XXI/20.

(84) Matta, XXIV/16-27; Markos, XIII/14-26; Luka, XXI/21-23.

(85) Matta, XXIV/42-50; Markos, XIII/33-36; Luka, XXI/34-36.

(86) John L. McKenzie, a.g.e., s. 638, "Parousia" maddesi.

(87) Yuhanna'nın I. Mektubu, II/28.

Hız. İsa (a.s.)'nın Yuhanna'nın da belirttiği gibi âniden gelen birisi⁽⁸⁸⁾ olarak sunulmuştur.⁽⁸⁹⁾ Bazı Hıristiyan ilâhiyatçılar, Yuhanna'da Hız. İsa (a.s.)'nın diriliş ve Parousia'yı tek bir vak'a haline indirgemek suretiyle izaha çalışmışlardır. Bu yorum, Kilisenin ilk neslinin Parousia konusundaki inanç gelişmesi, özellikle Parousia'nın vakti ve ne zaman meydana gelebileceği gibi hususlarla bağlantı içerisine konulabilir; ancak bu şekildeki bir izah, Yuhanna'nın daha sonraki dönemlerde yazıldığı, Parousia'dan bahsetmesinin nedeninin de Yuhanna'nın zamanında Hız. İsa (a.s.)'nın dönüşünün yakın olarak telakki edilmemesi hipotezine dayalıdır. Ama, bu mümkün olan bağlantı kurulamasa da, Yuhanna'nın muhakeme, hayat ve öldükten sonra dirilme kavramları, sinoptik İncillerin ve Pavlos'un parlak eskatolojik imajlarına ihtiyaç duymaktadır.⁽⁹⁰⁾

İlk kilise yıllarında Parousia, şüphe edilmeyen bir genel-geçerliğe sahiptir. Parousia'nın vaktinin bilinmediğini kabul eden şimdiki gelenek, önceki geleneklerde de olduğu gibi sadece onun yakın olduğunu ve hiç kimsenin bu gerçeği göz ardı etmemesi gerektiğini ya da Parousia'nın yakın olduğuna imanın gittikçe gelişmesiyle yazılı edebiyat geleneğinde vuku bulunduğunu kabul etmektedir.⁽⁹¹⁾

Hıristiyan ilâhiyatçılarına göre herhangi bir kimse bu temaları şu iki şekilde formüle edebilir:

1) Hız. İsa (a.s.) tarafından hiçbir zaman Parousia, "gelecekte vuku bulacak bir olay" şeklinde ifade edilmemiştir.

2) İlk kilisenin Parousia hakkındaki telakki tarzına, bir ümit ve olması yakın şeylerden daha yakın bir olay beklentisi olarak bakmak gerekir. Bu nesle kadar Hız. İsa (a.s.)'nın işlerinin ve tarihin bir ikmalı ve Tanrı'nın vaadi olarak görülen Parousia'nın, korku verici bir olay olarak değil, bilakis arzu edilen bir olay olması gerektiğidir.⁽⁹²⁾

Parousia'nın gerçekleşmesi Deccal'ın ortaya çıkmasına bağlanmıştır. Bu hususta İncil'de şöyle denilmektedir: "Hiç bir suretle kimse sizi aldatmasın; çünkü önce irtidat gelmedikçe ve Allah denilen yahut ibâdet edilen her şeye karşı duran, ve Allahın mabedinde oturup kendisinin Allah olduğunu göstermek sureti ile kendisini yükselten fesat adamı, helâk oğlu, izhar olunmadıkça, o gün gelmez"⁽⁹³⁾. Yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı gibi, Tanrı'nın kurallarını

(88) Yuhanna'nın Vahyi, III/11; XXII/20.

(89) John L. McKenzie, a.g.e., s. 639; "Parousia" maddesi.

(90) John L. McKenzie, a.g.e., s. 639; "Parousia" maddesi.

(91) John L. McKenzie, a.g.e., s. 639; "Parousia" maddesi.

(92) John L. McKenzie, a.g.e., s. 639; "Parousia" maddesi.

(93) Selanikilere II. Mektup, II/3-4.

tanımayan, kanun tanımayan, anti-Hıristiyan ve şeytan olarak adlandırılan fesad adamı ortaya çıkıp, bütün ibâdet objelerine ve Tanrı diye çağrılan mabuda karşı çıkmadıkça, Parousia gerçekleşmeyecektir⁽⁹⁴⁾.

Prousia, Hz. İsa (a.s.)'nin gökyüzünden büyük bir ihtişamla bulutlar üzerinde ve melekler ile gelmesi, ölülerin dirilmesi ve herkesin yaptıklarının karşılığını alarak iyilerin cennete ve kötülerin cehenneme gitmesiyle son bulur. Bu hususta İncil şunları nakletmektedir: "İnsanoğlu bütün melekler kendisiyle beraber olarak Babanın izzeti ile büyük bir ihtişamla bulutlar üzerinde gelecek"⁽⁹⁵⁾. O zaman izzetinin tahtı üzerine oturacaktır⁽⁹⁶⁾. Ölüler dirilecek ve Hz. İsa (a.s.)'nin tahtı önünde toplanacaktır. Hz. İsa (a.s.), çobanın koyunları keçilerden ayırdığı gibi onları birbirinden ayıracaktır. Koyunları sağına ve keçileri soluna koyacaktır⁽⁹⁷⁾. Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi o günde yargılama gücü Hz. İsa (a.s.)'ya verilmiş ve Hz. İsa (a.s.) bir yargıç görünümündedir⁽⁹⁸⁾.

Hz. İsa (a.s.), mahkeme kurulduğunda iyilik yapanlara şöyle seslenecektir: "Ey sizler, Babamın mubarekleri, gelin, dünya kurulduğundan beri sizin için hazırlanmış olan melekûtu miras alın. Zira aç idim, bana yiyecek verdiniz; susamışım, bana içecek verdiniz; yabancı idim, beni içeri aldınız; çıplak idim, beni giydirdiniz; hasta idim, beni aradınız; zindanda idim, yanıma geldiniz"⁽⁹⁹⁾.

Fakir fukarayı gözeten, onları yedirip içiren, kimsesizleri ve yoksulları giydiren, hastaları ziyaret eden, susuzların susuzluğunu gideren, yabancıları evlerinde ağırlayan, sıkıntıda onlara yardım edenler Tanrı'nın memnun kaldığı kullardır ve bunlar cennete girmeye hak kazanmışlardır.

Hz. İsa (a.s.)'nin bu seslenişine karşılık, salihler, Hz. İsa (a.s.)'ya şöyle cevap verirler: "Ya Rab, biz seni ne zaman aç görüp yedirdik, veya susamış görüp içirdik? Ve ne zaman seni yabancı görüp içeri aldık veya çıplak görüp giydirdik? Ve ne zaman seni hasta veya zindanda görüp yanına geldik?"⁽¹⁰⁰⁾.

Hz. İsa (a.s.), salihlerin bu şaşkınlığını gidermek için onlara şöyle seslenir: "Doğrusu size derim: Mademki bu kardeşlerimden, şu en küçüklerinden birine yaptınız, bana yapmış oldunuz"⁽¹⁰¹⁾.

(94) D. Guthrie - J.A. Motyer - A.M. Stibbs, a.g.e., s. 1163.

(95) Matta, XXIV/30; XXV/31.

(96) Matta, XXV/31.

(97) Matta, XXV/32-33.

(98) John Arnott Macculloch, "Eschatology", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James Hastings, New York, 1951, V/386.

(99) Matta, XXV/34-36.

(100) Matta, XXV/37-39.

(101) Matta, XXV/40.

Burada diğ̈er insanlara yapılan iyilikler ve yardımlar Hz. İsa (a.s.)'ya yapılacak olan iyilik ve yardımlara eş tutulmuş ve Hz. İsa (a.s.)'ya yapılmış gibi ecir ve mükâfat alınacağına iş̈aret edilmiştir.

Yine bu mahkeme esnasında Hz. İsa (a.s.) kötülere şöyle seslenecektir: "Ey lânetliler, benim yanımdan İblis ve onun meleklerine hazırlanmış olan ebedî ateşe gidin. Çünkü aç idim, bana yiyecek vermediniz; susamıştım, bana içecek vermediniz; yabancı idim, beni içeri almadınız; çıplak idim, beni giydirmediniz; hasta ve zindanda idim, beni aramadınız"⁽¹⁰²⁾.

Burada ise, fakir fukarayı gözetmeyen, aç insanları doyurmayan, susuzların susuzluğunu gidermeyen, hastaları ziyaret etmeyen, dar ve sıkıntıda olanların yardımına koşmayan, yolcuları misafir etmeyen ve yoksulları giydirmeyenler kötü insanlar olarak nitelendirilmiş ve onlar cehenneme lâıyk görülmüştür.

Bunun üzerine bu insanlar şaşırarak Hz. İsa (a.s.)'ya şöyle derler: "Ya Rab, seni ne vakit aç veya susamış, yahut yabancı, veya çıplak, yahut hasta veya zindanda gördük de sana hizmet etmedik?"⁽¹⁰³⁾.

Hz. İsa (a.s.), başkalarına kötülük yapanların, kendisine kötülük yapmaktan bir farkı olmadığını⁽¹⁰⁴⁾ belirtmiş: Kötüleri ebedî azab ile korkutmuş ve salihleri ebedî hayat ile müjdelemiştir"⁽¹⁰⁵⁾.

Sonuç olarak, Hıristiyan sanatını ve şiirini büyük ölçüde etkilemiş olan Parousia, daha önce de belirttiğimiz gibi Ahd-i Atik'teki Daniel bölümünün VII. bab 13. üncü cümlesinden alınmıştır"⁽¹⁰⁶⁾. Kanaatimizce Yahudilerin Mesih bekleme ümitlerinden kaynaklanmış ve zihinlerde önemli yer işgal etmiştir. Parousia, bir kıyâmet alâmeti olmaktan çok bilâkis kıyâmetin ta kendisidir.

Hıristiyan inancına göre Hz. İsa (a.s.), yaşayanları ve ölüleri hesaba çekmek için yeniden gelecektir. Ve parousia gelip çatmadan onun günü ve tarihi tahmin edilemez"⁽¹⁰⁷⁾.

C. TANRI'NİN KIRALLIĞI

Modern bilginler, Tanrı'nın kiralığı fikrinin Hz. İsa (a.s.)'nın merkezî mesajını oluşturduğu konusunda hemfikirdirler"⁽¹⁰⁸⁾. Markos, Hz. İsa (a.s.)'nın

(102) Matta, XXV/41-43.

(103) Matta, XXV/44.

(104) Matta, XXV/45.

(105) Matta, XXV/46.

(106) John L. McKenzie, a.g.e., s. 640, "Parousia" maddesi.

(107) Karl Rahner, "Parousia", Encyclopedia of Theology, s. 1159.

(108) George Eldon Ladd, A Theology of the New Testament, Amerika, 1987, s. 57; "The Kingdom of God"; John L. McKenzie, a.g.e., s. 479, "Kingdom of God" maddesi.

misyonunu şu sözlerle tanıtır. "Şimdi, Yayha'nın tutuklanmasından sonra, İsa Allahın İncilini vazederek Galile'ye gelip dedi: Vakit tamam oldu ve Tanrı'nın kiralığı elde, bu sebeple tövbe edin ve İncil'e îman edin"⁽¹⁰⁹⁾. Matta, O'nun vaazını şu sözlerle özetler: "O, Galile civarına gitti. Onların sinagoglarında Tanrı'nın kiralığı konusunda vazlarda ve öğretilerde bulundu"⁽¹¹⁰⁾. Luka'nın tanıtımında Tanrı'nın kiralığı görünmemektedir, ama Tanrı'nın kiralığının gelmesi konusunda İşıya'dan aktarma yapmakta ve bu iktibasında Hz. İsa (a.s.)'nin tasdik edilmesi ile alâka kurmaktadır. "Bugün, bu kutsal metin, senin işitmede tamamlanmıştır"⁽¹¹¹⁾.

1) Tanrı'nın Kırallığının Yorumları

Tanrı'nın kiralığının yorumları birçok değişik biçimler ve ayrıntılarda sınırsız değişikliklerle yer almıştır. Augustine'den reformistlere kadar yaygın olan görüş, kiralığın şu ya da diğer mânâsı itibarıyla kilise ile özdeşleştiriliyor olmasıydı. Bu görüş şimdilerde pek nâdir olarak savunulmaktadır. Hatta Katolik âlimler arasında dahi pek popüler olmayan bir görüştür. Kilise, Kırallığın insanlarıdır ama hiçbir zaman Kırallıkla özdeşleştirilemez"⁽¹¹²⁾.

"Hıristiyanlık nedir?" liberal görüşünü ortaya koyan Harnack, Tanrı'nın kiralığını, Hz. İsa (a.s.) tarafından öğretilen saf peygamberî din; Tanrı'nın babalığı, insanın kardeşliği, bireysel ruhun sınırsız değeri ve ahlâkî aşk şeklinde anlar. Hz. İsa (a.s.)'nin öğretisindeki en açık vahyî element, onun gerçek dînî mesajını taşıyan zamanın meydana getirmiş olduğu kabuk içindeki özdür. Tanrı'nın kiralığının eskatolojik olmayan yorumları kalabalıklaşmıştır. Birçok âlim ilk zamanlar kiralığın, şahsî dînî tecrübe bireysel ruhta Tanrı'nın mekânı olarak anlamışlardır"⁽¹¹³⁾.

1892'de Johannes Weiss "Tanrı'nın Kırallığı Konusunda İsa'nın Vaazları" isimli bir kitap neşretmiş ve bu kitapta, Hz. İsa (a.s.)'nin Kırallık görüşünün hem gelecek hem de eskatolojik açıdan Yahudilere benzediğini ileri sürmüştür. Tanrı'nın kiralığının şeytan üzerindeki zaferi halihazırda cennette kazanılmış durumdadır, bundan dolayı da Hz. İsa (a.s.) bu zaferin yeryüzüne geleceğini ilân eder. Kırallık Tanrı'nın sonsuz gücü ile birleşecek ve kırallık geldiği zaman Hz. İsa (a.s.) cennetlik insanoğlu olacaktır. Albert Schweitzer bu görüşü kabul eder ve Hz. İsa (a.s.)'nin kariyerini kiralığın eskatolojik yönüyle yorumlar ki,

(109) Markos, I/14-15.

(110) Matta, IV/23.

(111) Luka, IV/21.

(112) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 57-58, "The Kingdom of God".

(113) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 58, "The Kingdom of God".

bu yorumda Hz. İsa (a.s.)'nin çok yakın bir gelecekte döneceği umulur. Hz. İsa (a.s.)'nin ahlâkî öğretisi, toplumdaki sıradan insanlar için değil, dünyanın sonu gelmeden önce kısa bir süre için planlanmıştır. Kırallık henüz gelmemiş ve Hz. İsa (a.s.) da ümitsizlik ve hayal kırıklığı içerisindeydi. Weiss ve Schweitzer'e kadar birçok âlim, Hz. İsa (a.s.)'nin öğretilerindeki vahye ait elemanın kabuktan daha ziyade öze ait olduğunu kabul ederken pek az çağdaş bilgin de sadece kırallığın eskatolojik olduğunu kabul etmektedir. Rudolf Bultmann ise Hz. İsa (a.s.)'nin mesajının düzgün tarihi yorumu olarak kırallığın için eskatolojik yaklaşımını benimsemektedir. Ancak gerçek anlam, yakınlık ve Tanrı'yı talep şeklinde varlık terimiyle anlaşılmalıdır⁽¹¹⁴⁾.

İngiltere'de en etkili yorum C.H. Dodd'un "Tanınmış Eskatoloji"sidir. Dodd, Harnack'ın yapmış olduğu gibi basit bir şekilde sadece vahye ait dili kaldırmamış, eskatolojiyi, insan zihninin direkt şekilde anlayabileceği bir şey olmadığından dolayı, onun bir dizi sembolik ifadeler olduğunu kabul eder. Vahiy dilde tanımlanan Tanrı'nın kırallığı, realitede Hz. İsa (a.s.)'nin misyonu ile tarih sahnesine düşen zaman ve mekan üstü aşkın bir vak'adır. Hz. İsa (a.s.)'da, kırallık tarihe girmiştir. Dodd'un düşüncesine göre bu aşkın vak'a İncil'e ait olmaktan ziyade platonik=mânevidir. Bu olayda bütün peygamberler tarih süreci içerisinde tanınmayı ümit etmişlerdir. "Tanınmış Eskatoloji" derken Dodd, bunu kastediyordu. Dodd, kırallığın "gelecek" özelliğini daralttığı için tenkit edilmiştir ve son yazdığı kitabında kırallığın "tarih ötesinde" bir beklemede bulunduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte, birçok âlim, Hz. İsa (a.s.)'nin öğretilerinde en ayırdedici vasfın Kırallığın varlığı olduğunu kabul ederek Dodd'un görüşlerini izlemişlerdir⁽¹¹⁵⁾.

W.G. Kümmel, kırallığı, ilk anlam olarak, çağdaş Yahudi vahiy metnine muvazî bir eschaton şeklinde anlamaktadır. Hz. İsa (a.s.), yeni çağın yakın olduğunu bildirmiştir, ama Kümmel, onun şu ân içinde var olduğunu kabul etmekte, fakat sadece Hz. İsa (a.s.)'da olup havarilerinde olmadığını söylemektedir. Gelecek eskatolojik kırallık, halihazırda kendi aktivitesine Hz. İsa (a.s.)'nin şahsında başlamıştır. Ancak Kümmel'in, kırallık konusunda onu nasıl hem şimdi hem de gelecek için Hz. İsa (a.s.)'nin şahsında vaki olduğunu kabul etmesi biraz kapalı kalmaktadır. Diğer âlimler, kırallığın her iki halde de gelecekte olduğunu, ama kırallığın oldukça fazla bir şekilde yakında bulunmasından dolayı, onun gücünün, şafağın, güneşin ilk ışıklarını yayması gibi kendisini hissettirdiğini ya da şu an için kırallığın kendisinin değil de âlametlerin var olduğunu kabul ederek bu problemi çözmüşlerdir⁽¹¹⁶⁾.

(114) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 58, "The Kingdom of God".

(115) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 58-59, "The Kingdom of God".

(116) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 59, "The Kingdom of God".

Jeremias, daha farklı bir pozisyonu savunur. Jeremias, Dodd'u kırallığın şu an içinde var olduğunu belirten açıklaması ile tefsir tarihinde gerçek bir hamleyi başarmış olmasından dolayı överken, yine de onu eskatolojik açıyı daraltmış olmasından dolayı tenkit eder. Dodd'un "Tanınmış Eskatoloji"si yerine Jeremias "Tanınma Sürecinde Eskatoloji"yi önerir. Jeremias, Hz. İsa (a.s.)'nin tam vazifesini, içinde kırallığın da tanındığı bir başkanlık olarak anlar. Hz. İsa (a.s.)'nin Tanrı'nın kırallığı mesajı ve onun dua mucizeleri ile kırallık, tarih sahnesine girmiştir. Bununla birlikte Hz. İsa (a.s.), Parousia ve yeniden dirilişi gerektiren yakın bir eskatolojik ikmâli gözlemiştir. Jeremias, Dodd'un düşüncesini takip ederek, Hz. İsa (a.s.)'nin kendi dirilişini, dönüşünü (parousia) ve kırallığın ikmâlini, Tanrı'nın kendisinde âşık olacağı zafer şeklinde tek bir olay olarak addettiğini kabul eder⁽¹¹⁷⁾.

Amerika ve İngiltere'de belirli bazı protestan kiliselerinde kırallığın menkıbe yönü oldukça geniş etkiler meydana getirmiştir. Ahd-i Atik'te İsrail'e vad edilen kerametlerin harfi harfine meydana geleceği varsayımından hareketle bazı istisnacılar semavî krallık ile Tanrı'nın kırallığı arasını kesin bir şekilde birbirinden ayırmışlardır. Tanrı'nın kırallığı, Tanrı'nın yeryüzünde hâkimiyet kurması ve Ahd-i Atik'in İsrail'e vadettiği teokratik kırallığın yeryüzündeki ilk referansıdır. Matta İncil'i tek başına Yahudiliğin kırallığa yaklaşım tarzını verir. Hz. İsa (a.s.), semâvî, kırallığın elinde olduğunu söyleyince, İsrail'e vad edilen teokratik kırallığın referansını almış olur. Bununla birlikte, İsrail, krallık teklifini reddetmiş ve Hz. İsa (a.s.), İsrail için krallık kurma yerine onlara yeni bir mesaj sunmuş ve bütün ırkî bağları ortadan kaldıran yeni bir îman ailesi düzenlemesini başlatmıştır⁽¹¹⁸⁾.

2) Semâvî Kırallık

"Semâvî Kırallık" terimi sadece Matta İncil'inde görülür. Bu terim Matta'da tam otuz dört defa kullanılmıştır. Matta'nın bazı yerlerinde ve Ahd-i Cedid'in ise hemen her yerinde "Tanrı'nın Kırallığı" deyimini kullanılmaktadır. "Semâvî Kırallık" terimi sâmi diline ait bir deyimdir. Ki, bu sâmi dilinde semâ, ilâhî isimlerin yerine onlara bedel olarak kullanılmaktadır (Bkz. Luka, XV/18). İncil'deki, Hz. İsa (a.s.)'nin "Tanrı" sözcüğünü mütamadiyen kullanmaktan sakınmamış olması geleneğine bakarak, "Semâvî Kırallık" teriminin, Hz. İsa (a.s.)'nin gerçek kullanımını yansıttığından daha ziyade, İncil geleneğinin muhafaza edildiği Matta'da Yahudi-Hıristiyan çevreye ait bir anane olduğunu kabul etmek mümkündür. Belki de Hz. İsa (a.s.) her iki terimi de kullanmış,

(117) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 59, "The Kingdom of God".

(118) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 60, "The Kingdom of God".

ancak, Musevî olmayan toplumlara hitap eden İncillerdeki sâmi diline ait bu "Semâvî Kırallık" terimi, onların kulaklarına mânâsız, anlamsız gelebileceğinden iptal edilmiş olabilir"⁽¹¹⁹⁾.

3) Eskatolojik Kırallık

Hz. İsa (a.s.)'nin düşüncesinin temel yapısı iki çağa ait eskatolojik dualizmdir. Bunlardan birisi gelmekte olan Tanrı'nın kırallığı⁽¹²⁰⁾ diğeri ise bu çağa son verip yeni çağı resmen başlatacak olan onun görünümüdür"⁽¹²¹⁾. Şurasını da belirtmek gerekir ki, bununla beraber, "basileia" hem tezahürü hem de Tanrı'nın kırallığının gelişini ve içinde Tanrı'nın kurallarının uygulanacağı eskatolojik kırallığı belirtmektedir. Bu mantıkla, sonsuz bir hayata varis olmak ve Tanrı'nın kırallığına girmek, âhir zamana girmenin eş anlamını teşkil etmektedir. "Ve yerin toprağında uyuyanlardan birçoğu, bunlar ebedî hayata, ve şunlar utanca ve ebedî nefrete uyanacaklar"⁽¹²²⁾ cümlesinden etkilenen ve ebedî hayata girmek için ne yapmak gerektiğini soran zengin bir kumandana Hz. İsa (a.s.)'nin verdiği cevap, zengin bir kimsenin Tanrı'nın kırallığına zor girebileceği⁽¹²³⁾ olmuştu. Daha sonra da havarilerine dönmüş, Tanrı'nın kırallığına girebilme konusunda onları teminat altına almıştı. Çünkü onlar, Hz. İsa (a.s.)'yi izleyebilmek için ev ve ailelerini terketmişler ve bu yüzden de âhir zamanda sonsuz bir hayata hak kazanmışlardı"⁽¹²⁴⁾.

Tanrı'nın kırallığının gelişi şeytan ve onun avanelerine karşı son ve kesin bir darbe⁽¹²⁵⁾, kötülüklerden uzak bir toplum ve Mesihî yolda Tanrı'nın mükemmel takipçileri mânâsını taşımaktadır"⁽¹²⁶⁾. Bu anlamda Tanrı'nın kırallığı, âhir zamanla eş anlamlı olmaktadır"⁽¹²⁷⁾.

En önemli ayrımı veren gerçeklerden biri de Hz. İsa (a.s.)'nin öğretisinin Yahudilikten hareketle üniversal bir kavram halini almasıdır. Hem Ahd-i Atik'te hem de Yahudilikte kırallık, hep İsrail kelimeleriyle resmedilmiştir. Bazan musevî olmayanlar (putperestler) İsrail tarafından fethedilmiş⁽¹²⁸⁾, bazan da onlar mühtedî olarak görülmüş⁽¹²⁹⁾tür. Ama kırallık umumiyetle İsrail'indir.

(119) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 63-64, "The Kingdom of God".

(120) Matta, VI/10.

(121) Luka, XIX/11.

(122) Daniel, XII/2.

(123) Matta, XIX/23; Markos, X/23; Luka, XVIII/24.

(124) Markos, X/17-31.

(125) Matta, XXV/41.

(126) Luka, XIII/28-29.

(127) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 64, "The Kingdom of God".

(128) Amos, IX/12; Mika, V/9; İşaya, XL/14-16; LX/12-14.

(129) Tsefanya, II/2-4; III/9, 20.

Daha sonraları ise Yahudilik oldukça özelleşmiş ve Tanrı'nın kiralılığının kurulmasından, politik ve millî düşmanlarına karşı İsrail'in egemenliği gibi bir mânâ anlaşılmaya başlanmıştır⁽¹³⁰⁾.

Hz. İsa (a.s.), eskatolojik kiralılığa girmeyi belirleyecek faktörü, kendi şahsına ve mesajına bir sorumluluk olarak yüklemişti. Gerçekte Hz. İsa (a.s.), tabii bir şekilde "Kiralılığın Oğulları" olan İsrail'in kiralılıktan reddedileceğini ve onların yerini başkalarının alacağını ifade etmiştir⁽¹³¹⁾. Gerçek "kiralılığın oğulları" Hz. İsa (a.s.)'ya cevap veren ve onun kelimesini kabul edenlerdir⁽¹³²⁾. Bir kimse eskatolojik kiralılığa girebilmek için, şimdiki Tanrı'nın kiralılığının ilânını, çocukça bir davranış ve tam bir bağımlılıkla kabul etmelidir⁽¹³³⁾.

4) İnsanların Tanrı'nın Kiralılığına Girişleri

Tanrı'nın kiralılığı, bir kimsenin bütün varlığını onu alabilmek için ortaya koyması gerekecek bir fiat ve hediyedir⁽¹³⁴⁾. Ama onu ele geçirebilmek için bazı kesin durumlar tamamlanmalıdır. Şurası da düşünülmalıdır ki, bu yargı anındaki bir ödül dahi olabilir; Tanrı, insanları serbestçe kendi bahçesine alabilir ve işçilerine ne hoşuna gidiyorsa onu verebilir⁽¹³⁵⁾. Mamafih, hepsi merhamet, lütuf ise, insanlar bu merhamete karşılık vermek zorundadır. Kötülükle katılmış günahkârlar Tanrı'nın ve Hz. İsa (a.s.)'nın kiralılığına varis olamayacaklardır⁽¹³⁶⁾. Ruh yoksulluğu⁽¹³⁷⁾, çocukça davranış⁽¹³⁸⁾, kiralılık ve onun yargısı için aktif bir araştırma⁽¹³⁹⁾, acılara katlanma⁽¹⁴⁰⁾, eldeki herşeyin fedâ edilmesi⁽¹⁴¹⁾, Ferisilerden daha büyük bir mükemmellik⁽¹⁴²⁾, tek bir kelime ile Babanın irâdesine, özellikle kardeşçe yardımseverlik konusuna uyum gösterme⁽¹⁴³⁾. Bütün bunlar kiralılığa girmek ve sonunda onu miras olarak

(130) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 65; "The Kingdom of God"; John L. McKenzie, a.g.e., s. 479, "Kingdom of God" maddesi.

(131) Matta, VIII/12.

(132) Matta, XIII/38.

(133) Markos, X/15.

(134) Matta, XIII/44.

(135) Matta, XX/1-16.

(136) Korintoslulara I. Mektup, VI/9; Galatyalılara, V/21; Efesoslulara, V/5.

(137) Matta, V/3.

(138) Matta, XVIII/1-4; XIX/14.

(139) Matta, VI/33.

(140) Matta, V/10; Resullerin İşleri, XIV/22; Selaniklilere II. Mektup, I/5.

(141) Matta, XIII/44; XIX/23.

(142) Matta, V/20.

(143) Matta, XXV/34.

almak isteyenlerin yapması gereken şeylerdir. Kırallığa girmek için Yahudi ırkına mensup olmak artık gerekli bir şart değildir. Çünkü İncil'de "Semâvî kırallığın masasına oturmak için doğudan batıdan birçok kimse gelecektir..."⁽¹⁴⁴⁾ denmektedir⁽¹⁴⁵⁾.

Sonuç olarak, Hıristiyanlığa göre, Hz. İsa (a.s.), dünyanın sonunda bütün düşmanları yenerek kırallığı babasına teslim edecek⁽¹⁴⁶⁾, sonra dünyanın kırallığı Tanrı'ya ve Hz. İsa (a.s.)'ya geçecek⁽¹⁴⁷⁾ ve imanlı olan, Tanrı'nın ve Hz. İsa (a.s.)'nın hâkimiyetini miras alacaktır.

D. ÖLDÜKTEN SONRA DIRİLMEK

Hıristiyanlıkta daha çok Hz. İsa (a.s.)'nin çarmıha gerilip ölmesinden ve kabire konulduktan üç gün sonra dirilmesinden bahsedilmekle beraber, genel bir haşrden de bahsedilir.

Dört İncil'in yeniden dirilme konusundaki öğretisi hem geleceğe ait objektif bir eskatolojik olayı hem de şimdiki ruhî realiteyi ihtiva eder. İncillerde ölümlerin sonsuz bir hayat için diriltileceğine dair cümleler vardır. Öldükten sonra diriliş gerçeği parlak bir şekilde şu cümlede ortaya konmuştur: "Doğrusu ve doğrusu size derim: Allahın Oğlunun sesini ölümlerin işitecekleri saat geliyor ve şimdidir; ve işitenler yaşayacaklardır"⁽¹⁴⁸⁾. Gelecekte vuku bulacak haşrı cismanî İncil'de şu cümlelerle dile getirilmiştir: "Ve beni gönderenin irâdesi şudur ki, bütün bana verdiğinden hiçbirini kaybetmeyeyim, ancak son günde onu kıyam ettireyim"⁽¹⁴⁹⁾. "Eğer beni gönderen Babam çekmezse, kimse bana gelemez; ve ben onu son günde kıyam ettireceğim"⁽¹⁵⁰⁾. Tanrı'nın oğlunun hayata girin sesini insanlar işitince saatin geldiğini anlarlar. Hz. İsa (a.s.) şöyle der: "Buna şaşmayın; çünkü saat geliyor, o saatte kabirlerde olanların hepsi onun sesini işitecekler; iyilik işleyenler hayat kıyâmetine ve kötülük işleyenler hüküm kıyâmetine çıkacaklardır"⁽¹⁵¹⁾. Burada açıklıkla ifade edilmiştir ki, şimdiki hayatın gerçekliğinden hoşlanan, ölümden alınıp ruhanî hayata yükseltilen kimseler, gelecekte de cismanî haşrle şan ve şöhrete yükseltileceklerdir"⁽¹⁵²⁾.

(144) Matta, VIII/11.

(145) Raymond Deville - Pierre Grelot, "Kingdom", Dictionary of Biblical Theology, Editör: Xavier Léon-Dufour, İngiltere, 1973, s. 294-295.

(146) Korinstonlulara I. Mektup, XV/24.

(147) Yuhanna'nın Vahyi, XI/15; XII/10.

(148) Yuhanna, V/25.

(149) Yuhanna, VI/39.

(150) Yuhanna, VI/44.

(151) Yuhanna, V/28-29.

(152) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 305, "Eschatology".

Hıristiyanlar hayatı iki safhada ele alırlar: Ruhanî gerçeklik içerisindeki şimdiki hayat ve gelecekte cesedin dirilmesi ile yaşanacak olan hayat. Sonsuz hayat zevki, Hz. İsa (a.s.)'nın çağrısına cevap verenlerin şu anda dahi elde edebilecekleri bir şeydir. Bu aynı güç, zaten inananların dünyevî varlıklarında iken sonsuz hayatı vermekle, onların öldükten sonra da başka bir dünyada varlıklarını devam ettirmelerine imkân sağlayacaktır⁽¹⁵³⁾.

Hz. İsa (a.s.), yeniden dirilişte elde edilecek hayatın farklı bir hayat şekli olacağını söylemiştir: Bu hayatta ölüm yoktur ve bundan dolayı da erkeklik ya da dişiliğin dünyada iken gerektirmiş olduğu tabii fonksiyonlara ihtiyaç duyulmayacaktır. Burada şunu da belirtmek önemlidir ki, Hz. İsa (a.s.), insanların melek halini alacağını söylememekte, sadece melekler gibi ölümsüz olacaklarını belirtmektedir⁽¹⁵⁴⁾.

Hz. İsa (a.s.)'nın dirilmesi, diğer Hıristiyanların şerefli sonsuz bir hayata girebilmeleri için temel bir prensip durumundadır. Hz. İsa (a.s.)'yı yanına alan Baba, Hıristiyanları da yanına alacaktır⁽¹⁵⁵⁾. Yahudilikte olduğu gibi Hıristiyanlıkta da millî bir haşır sözkonusudur. Kıyamet gününde sadece Hz. İsa (a.s.)'ya inananlar ve O'nun yolunda gidenler diriltilecektir. Bu fikrimizi İncil'deki şu cümleler desteklemektedir: "Çünkü Babamın irâdesi şudur, Oğulu görüp O'na iman eden herkesin ebedî hayatı olsun; ve ben O'nu son günde kıyam ettireceğim"⁽¹⁵⁶⁾ ve "Benim etimi yiyip kanımı içenin ebedî hayatı vardır; ben de onu son günde kıyam ettireceğim"⁽¹⁵⁷⁾.

Hıristiyanlara göre Hz. İsa (a.s.)'ya inanmış olarak ölenler, yine O'nunla yaşayacaklardır⁽¹⁵⁸⁾. Hz. İsa (a.s.) diriliş ve hayattır. Ve O, son günde kendisine inananları kendine yükseltecektir⁽¹⁵⁹⁾. Öldükten sonra dirilme konusu Korintoslulara I. Mektup'un XV. bölümünde inceden inceye işlenmiştir. Bu bölümde öldükten sonra dirilme yoktur diyenlere Hz. İsa (a.s.)'nın öldükten sonra dirilmesi ile delil getirilmiştir. Hıristiyanlara göre, Hz. İsa (a.s.)'nın ve kendilerinin dirilmesi, Hıristiyanların günahattan uzak olduklarına dair bir şehadetnâmedir. Hz. İsa (a.s.), ilk diriltilen olacaktır. Hıristiyanlar da Hz. dem (a.s.) de öldükleri gibi Hz. İsa (a.s.)'da dirileceklerdir. Hıristiyan mü'minlerin

(153) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 306, "Eschatology".

(154) Markos, XII/25.

(155) John L. McKenzie, a.g.e., s. 733, "Resurrection" maddesi; Albert M. Besnard - Oliver Clement - Roger Mehl, a.g.e., s.154.

(156) Yuhanna, VI/40.

(157) Yuhanna, VI/54.

(158) Timoteosa II. Mektup, II/11.

(159) Yuhanna, XI/25.

dirilmesi ile, Hz. İsa (a.s.)'nin ölüm ve günah üzerindeki zaferi tamamlanmış olacaktır. Diriliş, şimdiki hayata yeniden bir dönüş değil, ama, ruhanî dünyaya diriltilmiş Hz. İsa (a.s.)'nin henüz sahip olduğu ve onu inananlarla paylaşacağı yeni bir hayata diriliştir⁽¹⁶⁰⁾.

İncillerde öldükten sonra dirilme hakkında diğer yazarlara nazaran en çok bilgi veren Pavlos'tur. Pavlos'a göre, kurtarma, vücut da dahil olmak üzere insanın bütün bedenine uygulanacaktır⁽¹⁶¹⁾. Pavlos, sıklıkla, dünyevî varlığın acı ve sıkıntılarını, geleceğin şan ve şerefi ile karşılaştırır⁽¹⁶²⁾, ama hiçbir zaman vücudî varlığı kendisinden uzaklaşması gereken bir günah ya da kötülük olarak görmez. Bilâkis atılması bir yana, vücut, değer verilmesi gereken bir şeydir⁽¹⁶³⁾. Pavlos'a göre, ruhları diriltecek olan kutsal ruh, yeniden dirilişte cesetleri de diriltecektir⁽¹⁶⁴⁾. Pavlos'un doktrini genel olarak insanın bölünmezliğine dayanmaktadır⁽¹⁶⁵⁾.

Tanrı'nın Hz. İsa (a.s.)'yı ve ölüleri diriltmesinden⁽¹⁶⁶⁾ sonra ölülerin ruhları cesetleri ile birleşecektir. Pavlos vücuttan başka şerefli ruhlar hakkında bir şey söylememektedir. Belki de bunun sebebi Pavlos'un cismanî haşrı reddedenlere karşı yapmış olduğu uzun münakaşalar yüzündendir⁽¹⁶⁷⁾. Bununla beraber Pavlos, cismanî haşrin nasıl meydana geleceğini anlatmaya teşebbüs etmez. Onun teşekkülü hakkında birşey bilmediğini ancak bu dirilişteki bazı farklı özellikleri belirtir⁽¹⁶⁸⁾. Dünyevî vücut, güçsüz, zayıf ve hakîrdir. Ama yeni vücut, güçlü ve dayanıklı olacaktır⁽¹⁶⁹⁾. Pavlos, cismanî haşri inkâr edenlere, farklı vücutların insanın, kuşların, balıkların⁽¹⁷⁰⁾ olduğu gibi şan ve şerefte birbirinden ayrı dünyevî ve semâvî vücutların olduğunu⁽¹⁷¹⁾ söyleyerek Tanrı'nın gelecek çağda yaşayabilecek farklı bir vücut meydana getirecek olmasına şaşılmasa gerektiğini⁽¹⁷²⁾ söyler.

(160) John L. McKenzie, a.g.e., s. 734, "Resurrection" maddesi.

(161) Romalılara Mektup, VIII/23.

(162) Romalılara Mektup, VIII/18.

(163) Filipililere Mektup, III/21.

(164) Romalılara Mektup, VIII/11.

(165) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 563, "Eschatology".

(166) Selânikilere I. Mektup, IV/14.

(167) Korinoslulara I. Mektup, XV/12-35.

(168) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 564, "Eschatology".

(169) Korintoslulara I. Mektup, XV/42-43.

(170) Korintoslulara I. Mektup, XV/39.

(171) Korintoslulara I. Mektup, XV/40-41.

(172) George Eldon Ladd, a.g.e., s. 563, "Eschatology".